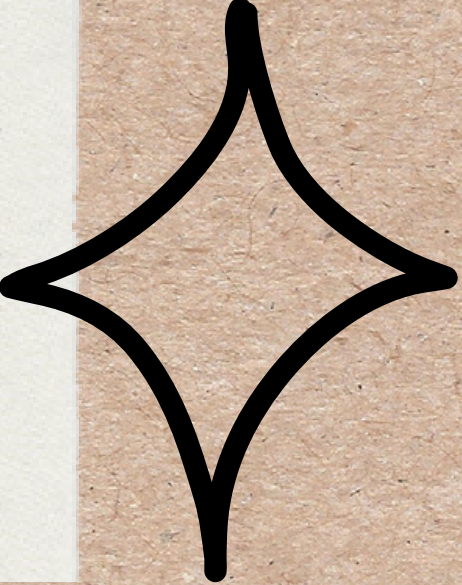

**Р.ПАРКТИҢ "МИГРАЦИЯ
ЖӘНЕ МАРГИНАЛ
АДАМ" КІТАБЫНДАҒЫ
МАРГИНАЛДЫЛЫҚҚА
ТАЛДАУ**

ОРЫНДАҒАН: АЗАТҚЫЗЫ АЛЬФИЯ

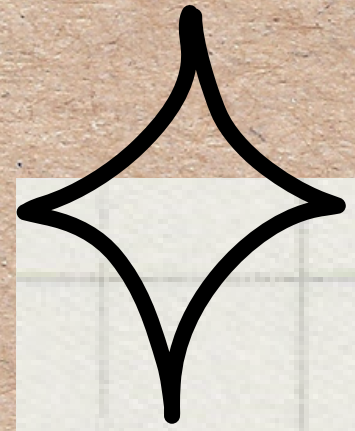
Роберт Эзра Парк

Қала әлеуметтануының негізін қалаған американдық әлеуметтанушы, Чикаго мектебінің жетекшісі. Адам экологиясы, нәсілдер мен этникалық қатынастар социологиясы, халықтың көші-қоны, мәдени ассимиляция, қоғамдық қозғалыстар және қоғамдық дезорганизация мәселелері бойынша еңбектердің авторы.

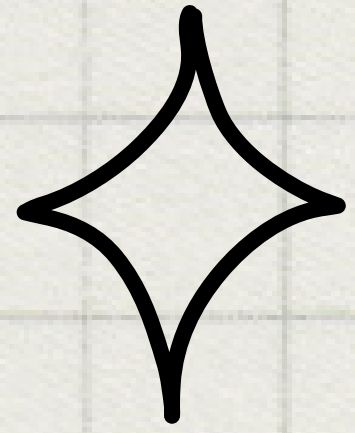
ЖҰМЫСТАРЫ:

Ол Э.Берджеспен бірлесіп «Әлеуметтік экология», «Әлеуметтану және қазіргі қоғам», «Адам табиғаты және ұжымдық мінез-құлық», «Әлеуметтану ғылымына кіріспе», «Қала: зерттеуге ұсыныстар» сияқты еңбектердің авторы. «Қалалық сферадағы адамның мінез-құлқы» Э.В.Бергесс және Р.Маккензи және т.б. бірлесіп жазған. Р.Э.Парк қалатану мәселелерін және әлеуметтік-экологиялық көзқарасты зерттеді. Ол әлеуметтануды арнайы және сонымен бірге жалпы ғылым ретінде ұсынды. Яғни, әлеуметтанушы бір нәрсені зерттей отырып, оны аналитикалық, бірақ сонымен бірге синтетикалық көзқарас тұрғысынан қарастыруы керек.

Маргиналдылықты этникалық және мәдени қарым-қатынастар контекстіндегі түсіндіру «Адам миграциясы және маргиналды адам» мақаласында жазылған Р.Паркқа тиесілі. Маргиналдылықты сипаттай отырып, зерттеуші, біріншіден, жеке адам немесе адамдар тобы бір позициядан (қабаттан, қауымдастық, топтан) екінші позицияға ауысқанда пайда болатын, өзінің ерекшеліктерімен, өмір салтымен ерекшеленетін мәдени конфликтке көзқарастары мен моральдық нормалары үстем мәдениет құндылықтарынан ерекше назар аудартады. Екіншіден, ассимиляциялық процестердің барысында деп аталатын. «этникалық гибридтер», олардың қарама-қарсы мәдени сипаттамалары тек қана қақтығыстардың пайда болуына ғана емес, сонымен бірге маңыздылығы кем емес – космополиттік мәдениет пен дәстүрдің пайда болуына ықпал етті.

Көші-қон процестеріне байланысты маргиналдылықты зерттей отырып, Р.Парк мигранттардың (еуропалық емес типтегі) әлеуметтік-психологиялық сипаттағы салдарларды тудыратын жаңа және жиі жат жағдайларға бейімделуі қиын деген қорытындыға келді. нәтижесінде олар – моральдық жағынан да, әлеуметтік жағынан да – екі мәдениеттің қақтығысы туындап, қосарланған сәйкестік пен «мәдени будандардың» қалыптасуына айналатын аралық жағдайға тап болады. Алайда, бұл процестерде ғалым қоғамның тұрақтылығына қауіп төніп тұрғанын ғана емес, сонымен бірге белгілі бір пайданы да көрді, өйткені «маржиналды адам» әртүрлі қауымдастықтар, халықтар, мәдениеттер орналасқан уақытта және жерде пайда болады. Тағдыр бұл адамдарды бір уақытта екі дүниеде өмір сүреді; оларды екі әлемге қатысты космополит және аутсайдер рөлін қабылдауға мәжбүр етеді.

Мұндай адам еріксіз (өзінің тікелей мәдени ортасымен салыстырғанда) көкжиегі кең, парасаттылығы жоғары, тәуелсіз және парасатты көзқарасы бар жеке тұлғаға айналады. Маргиналды адам қашанда өркениетті тіршілік иесі». Жаңа әлеуметтік өзара әрекеттесулер мен аккультурациялық процестердің негізінде туындайтын жаңа әлеуметтік және мәдени иемденулер өмірге тек басқа сипаттағы мәселелерді ғана емес, сонымен қатар өмірге басқа мағыналар мен мағыналар беретін жаңашылдық элементтерін де әкеледі. Мәдениетке байланысты қатаң байланыстырудың болмауы, этномәдени сипаттағы тыйымдар мен конвенциялармен шектелмей, әлемге кеңірек көзқарастың дамуына ықпал етеді.

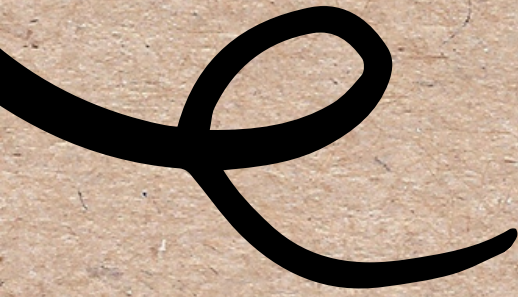

Элеуметтік орта туралы айта отырып, Чикаго элеуметтану мектебінің зерттеушілері, ең алдымен, маргиналдылықтың пайда болу жағдайлары барынша қолайлы және айқын болатын қалалық ортаны ескерді, сонымен қатар оны эмпирикалық зерттеу өнімдірек болады. Маргиналдык кеңістігінің кеңеюіне ең алдымен халықтың әртүрлі топтары тартылған урбанизация процестері себеп болды, олар бір-бірінен тек әл-ауқат деңгейінде ғана емес, сонымен бірге мәдениеттегі, өмір салтындағы айырмашылықтармен ерекшеленді. Мысалы, менталитет және т.б. осы сияқты процестер барысында тереңдей түскен элеуметтік қашықтық элеуметтік қарама-қайшылықтар мен әртүрлі мазмұнды және эмоциялық мазмұндағы қақтығыстардың пайда болуына әкеліп соқты және маргиналды деп белгіленген мемлекеттердің және шекарада орналасқан жеке тұлғалардың пайда болуына негіз болды.

Қазіргі заманғы постиндустриалды қоғамдарда әлеуметтік байланыстардың ашықтығының күшеюімен және күшінің әлсіреуімен, шекаралардың бұлыңғырлануымен, маргиналданған құрылымдар мен «маргиналды тұлғалардың», әлеуметтік қауымдастықтар, топтардың пайда болуы объективті процесс болып табылады. Қорытындылай келе, әлеуметтік мәртебеге және артықшылықты топтарға әлсіз тәуелділік қоғамның маргиналдануына ықпал етеді: барлығы дерлік қоғам «маргиналды» болады. Бұл жерде бірқатар процестердің рөлі жоғары: 1) әлемнің бейнесін елеулі түрде өзгертетін модернизация – әлеуметтік, мәдени, демографиялық, этникалық; 2) төменгі қабаттардың кеңістігін кеңейтетін құрылымдық қайта құрулар; 3) әлеуметтік мобильділік, ол әлеуметтік қабаттар мен таптар арасындағы шекараларды бұлыңғыр етіп қана қоймай, оларды құрылымдық жағынан біртекті емес етеді; 4) ашық және мобильді қоғамдардың өсіп келе жатқан сұраныстарынан туындаған көші-қон. Мұндай жағдайларда адам үнемі жаңа ортаның жағдайына бейімделу проблемаларымен бетпе-бет келеді және ол әрқашан маргинал тұлғаға қиынға соғады, өйткені ол белгісіздік, ішкі мазасыздық, мазасыздану жағдайларымен байланысты, әртүрлі «кешендердің» және фобиялардың пайда болуын байқауға болады.

Назарыңызға рақмет!

